

Patomorfologia

1. METRYCZKA

Rok akademicki	2026/2027
Wydział	Lekarsko-Stomatologiczny
Kierunek studiów	Lekarsko-dentystyczny
Dyscyplina wiodąca	Nauki medyczne
Profil studiów	Ogólnoakademicki
Poziom kształcenia	Jednolite magisterskie
Forma studiów	Stacjonarne
Typ modułu/przedmiotu	Obowiązkowy
Forma weryfikacji efektów uczenia się	Egzamin
Jednostka prowadząca /jednostki prowadzące	Katedra i Zakład Patomorfologii Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego ul. Pawińskiego 3B, 02-106 Warszawa, Tel. 22 599 16 70 e-mail: patomorfologia@wum.edu.pl
Kierownik jednostki/kierownicy jednostek	Prof. dr hab. n. med. Agnieszka Perkowska-Ptasińska
Koordynator przedmiotu	lek. Karol Kulbaka; karol.kulbaka@wum.edu.pl
Osoba odpowiedzialna za sylabus	lek. Karol Kulbaka; karol.kulbaka@wum.edu.pl
Prowadzący zajęcia	Prof. dr hab. n. med. Agnieszka Perkowska-Ptasińska; agnieszka.perkowska-ptasinska@wum.edu.pl Prof. dr hab. n. med. Barbara Górnicka; bgornicka@wum.edu.pl Prof. dr hab. Anna Ratajska; anna.ratajska@wum.edu.pl Dr n. med. Magdalena Bogdańska; magdalena.bogdanska@wum.edu.pl Dr n. med. Michał Mazurkiewicz; michal.mazurkiewicz@wum.edu.pl

Załącznik nr 4A do Procedury opracowywania i okresowego przeglądu programów studiów
(stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 68/2024 Rektora WUM z dnia 18 kwietnia 2024 r.)

	Dr n. med. i n. o zdr. Aleksandra Starzyńska-Kubicka; aleksandra.starzynska@wum.edu.pl Lek. Irena Nadolska; irena.nadolska@wum.edu.pl Lek. Tymoteusz Czarnik; tymoteusz.czarnik@wum.edu.pl Lek. Marta Chrzęstek; marta.chrzestek@wum.edu.pl Lek. Michał Fudala; michal.fudala@wum.edu.pl Lek. Jakub Grzybowski; jakub.grzybowski@wum.edu.pl Lek. Janina M. Marczevska; janina.marczevska@wum.edu.pl Lek. Łukasz Michałowski; lukasz.michalowski@wum.edu.pl Lek. Magdalena Modzelewska; magdalena.modzelewska@wum.edu.pl Lek. Paweł Pihowicz; pawel.pihowicz@wum.edu.pl Lek. Lena Gielniewska; lena.gielniewska@wum.edu.pl Lek. Barbara Bikowska-Opalach barbara.bikowska-opalach@wum.edu.pl Lek. Krzysztof Kurek; krzysztof.kurek1@wum.edu.pl Lek. Krzysztof Domka; krzysztof.domka@wum.edu.pl Lek. Justyna Chwiejczak; justyna.chwiejczak@wum.edu.pl Lek. Karol Kulbaka; karol.kulbaka@wum.edu.pl
--	---

2. INFORMACJE PODSTAWOWE			
Rok i semestr studiów	III rok, V semestr	Liczba punktów ECTS	4.00
FORMA PROWADZENIA ZAJĘĆ	Liczba godzin	Kalkulacja punktów ECTS	
Godziny kontaktowe z nauczycielem akademickim			
wykład (W)	15 (15 w formie e-learningu)	0,6	
seminarium (S)	20	0,8	
ćwiczenia (C)	15	0,6	
e-learning (e-L)	-	-	
zajęcia praktyczne (ZP)	-	-	
praktyka zawodowa (PZ)	-	-	
Samodzielna praca studenta			
Przygotowanie do zajęć i zaliczeń	45	2,0	

3. CELE KSZTAŁCENIA	
C1	Zapoznanie studentów z wiedzą, która umożliwi im zrozumienie procesu chorobowego, wytworzy nawyk prawidłowego myślenia lekarskiego, niezbędnego do wykonywania praktyki lekarsko – dentystycznej oraz do podyplomowego samokształcenia.

C2	Przygotowanie studentów do rozpatrywania choroby w aspekcie etiologii, patogenez, zmian morfologicznych i zaburzeń czynnościowych wynikających z tych zmian.
C3	Zintegrowanie wiadomości z patomorfologii z wiadomościami z innych dyscyplin zarówno podstawowych jak i klinicznych i ich manifestacji w obrębie jamy ustnej.

4. STANDARD KSZTAŁCENIA – SZCZEGÓŁOWE EFEKTY UCZENIA SIĘ

Symbol i numer efektu uczenia się zgodnie ze standardami uczenia się	Efekty w zakresie
--	-------------------

Wiedzy – Absolwent* zna i rozumie:

C.W6.	czynniki ryzyka chorób: zewnętrzne i wewnętrzne, modyfikowalne i niemodyfikowalne;
C.W8.	humoralne i komórkowe mechanizmy odporności wrodzonej i nabytej oraz mechanizmy reakcji nadwrażliwości i procesów autoimmunologicznych;
C.W12.	patomechanizm wybranych chorób uwarunkowanych nadwrażliwością, autoimmunizacyjnych i z niedoboru odporności;
C.W13.	pojęcia homeostazy, adaptacji, oporności, odporności, skłonności, podatności, mechanizmów kompensacyjnych, sprzężeń zwrotnych i mechanizmu „błędnego koła”
C.W14.	pojęcia zdrowia i choroby, mechanizmy powstawania oraz rozwoju procesu chorobowego na poziomie molekularnym, komórkowym, tkankowym i ogólnoustrojowym oraz wpływ tych mechanizmów na objawy kliniczne choroby, jej powikłania i rokowanie
C.W15.	mechanizmy odczynu zapalnego i gojenia się ran;
C.W17.	metody diagnostyczne wykorzystywane w patomorfologii, ich zalety i ograniczenia, zasady właściwej współpracy pomiędzy lekarzem dentystą a patomorfologiem w rozpoznawaniu zaburzeń narządowych i układowych;
C.W18.	metody diagnostyki cytologicznej oraz cytodiagnostyczne kryteria rozpoznawania i różnicowania chorób nowotworowych i nienowotworowych;
C.W19.	definicję śmierci, proces umierania, znamiona śmierci oraz zmiany pośmiertne, zasady przeprowadzania badań pośmiertnych oraz technikę sekcijną i jej odrębności;
E.W1.	podstawowe zaburzenia regulacji wydzielania hormonów, gospodarki wodnej i elektrolitowej, równowagi kwasowo-zasadowej, pracy nerek, płuc i wątroby oraz mechanizmy powstawania i skutki zaburzeń w układzie sercowo-naczyniowym, w tym wstrząsu;
E.W2.	mechanizmy prowadzące do patologii narządowych i ustrojowych, w tym przewlekłych chorób niezakaźnych, zakaźnych, metabolicznych, genetycznych oraz z niedoboru odporności;
E.W3.	wpływ na organizm człowieka czynników fizycznych, chemicznych i biologicznych oraz awitaminoz i stresu;
E.W4.	związek między nieprawidłowościami morfologicznymi a funkcją zmienionych narządów i układów oraz objawami klinicznymi a możliwościami diagnostyki i leczenia;

Umiejętności – Absolwent* potrafi:

Załącznik nr 4A do Procedury opracowywania i okresowego przeglądu programów studiów
(stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 68/2024 Rektora WUM z dnia 18 kwietnia 2024 r.)

C.U4.	wyjaśnić etiopatogenezę, przedstawić obraz kliniczny, makroskopowy i mikroskopowy oraz ewolucję zmian patologicznych, a także przewidywać ich następstwa;
C.U5.	analizować przebieg kliniczny chorób w procesach patologicznych;
C.U6.	określać zmiany patologiczne komórek, tkanek i narządów w zakresie zaburzeń w krążeniu, zmian wstecznych i postępowych, zaburzeń potencjalnie nowotworowych, nowotworów i zapaleń
C.U7.	zinterpretować wynik badania patomorfologicznego;
E.U13.	rozpoznawać choroby jamy nosowo-gardłowej, ich etiologię i patomechanizm;
E.U14.	wstępnie diagnozować zmiany nowotworowe w obrębie nosa, gardła i krtani;
E.U16.	rozpoznawać znamiona, nowotwory i stany przedrakowe skóry;
E.U17.	rozpoznawać dermatozy i kolagenozy przebiegające z objawami w obrębie błony śluzowej jamy ustnej;
E.U18.	rozpoznawać choroby związane z paleniem tytoniu oraz problemowym używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych lub uzależnieniem od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych;
E.U19.	diagnozować choroby przebiegające z powiększeniem węzłów chłonnych szyi i okolicy podżuchwowej oraz choroby zakaźne, ze szczególnym uwzględnieniem zmian w obrębie jamy ustnej;
E.U22.	ocenić ryzyko rozwoju choroby nowotworowej w jamie ustnej, rozpoznać zmiany przednowotworowe i skierować pacjenta do specjalisty
F.U7.	pobrać i zabezpieczyć materiał do badań diagnostycznych, w tym cytologicznych, histopatologicznych i mikrobiologicznych, ze wskazań stomatologicznych;
F.U9.	zlecać badania dodatkowe i interpretować ich wyniki oraz zaplanować konsultacje;

5. POZOSTAŁE EFEKTY UCZENIA SIĘ

Numer efektu uczenia się	Efekty w zakresie
Wiedzy – Absolwent zna i rozumie:	
W1	-
Umiejętności – Absolwent potrafi:	
U1	-
Kompetencji społecznych – Absolwent jest gotów do:	
K1	-

6. ZAJĘCIA

Forma zajęć	Treści programowe	Efekty uczenia się
-------------	-------------------	--------------------

Załącznik nr 4A do Procedury opracowywania i okresowego przeglądu programów studiów
(stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 68/2024 Rektora WUM z dnia 18 kwietnia 2024 r.)

Wykłady	W1 - Wykład 1 – Wprowadzenie do patomorfologii Wiadomości ogólne, wprowadzenie do przedmiotu, podstawowe techniki w patomorfologii.	C.W14., C.W17., C.W18., E.W4., C.U4., C.U5., C.U6., F.U7., F.U9.
	W2 - Wykład 2 - Zaburzenia hemodynamiczne. Choroby sercowo-naczyniowe. Patologia obrzęku, wstrząs, zakrzepica, zatorowość. Pojęcie zawału. Wybrane choroby sercowo-naczyniowe: nadciśnienie tętnicze, miażdżyca.	C.W6., E.W1., E.W2., E.W3., C.U4., C.U5., C.U6.,
	W3 - Wykład 3 – Patologia chorób zakaźnych. Omówienie zmian morfologicznych w różnych typach zakażeń, w tym omówienie zmian związanych z AIDS.	C.W6., C.W8., C.W12., C.W15., C.W17., E.W2., E.W4., C.U4., C.U5., C.U6., C.U7.,
	W4 - Wykład 4 – Patologia pediatria w obrębie głowy i szyi.	C.W6., C.W8., C.W12., C.W15., C.W17., E.W2., E.W3., C.U4., C.U6., E.U13., E.U19.
	W5 - Wykład 5 – Patologia układu pokarmowego. Obraz morfologiczny wybranych chorób nowotworowych i nienowotworowych przewodu pokarmowego.	C.W6., C.W8., C.W12., C.W15., C.W17., E.W1., E.W2., E.W4., C.U4., C.U5., C.U6., C.U7., F.U5., F.U7., F.U9.
	W6 - Wykład 6 – Patologia układu oddechowego i endokrynnego. Obraz morfologiczny wybranych chorób nowotworowych i nienowotworowych układu oddechowego i endokrynnego.	C.W6., C.W8., C.W12., C.W15., C.W17., E.W1., E.W2., C.U5., C.U6., C.U7., E.U18., F.U5., F.U7., F.U9.
	W7 - Wykład 7 – Patologia układu moczowego i męskiego układu rozrodczego. Obraz morfologiczny wybranych chorób nowotworowych i nienowotworowych układu moczowego i męskiego układu rozrodczego.	C.W6., C.W8., C.W12., C.W15., C.W17., E.W1., E.W2., C.U5., C.U6., C.U7., E.U18., F.U5., F.U7., F.U9.
	W8 - Wykład 8 – Patologia piersi i żeńskiego układu rozrodczego. Obraz morfologiczny wybranych chorób nowotworowych i nienowotworowych piersi i żeńskiego układu rozrodczego.	C.W6., C.W8., C.W12., C.W15., C.W17., E.W1., E.W2., C.U5., C.U6., C.U7., F.U5., F.U7., F.U9.
Seminaria	S1 - Seminarium 1 – Zmiany adaptacyjne, uszkodzenie i śmierć komórki.	C.W6., C.W13., C.U6., E.W2., E.W3.,
	S2 - Seminarium 2 – Patomorfologia zapaleń.	C.W6., C.W8., C.W12., C.W15., E.W1., E.W2., E.W3., C.U4., C.U5., E.U12., E.U19.
	S3 - Seminarium 3 – Nowotworzenie. Nowotwory nabłonkowe: zmiany łagodne, zmiany i stany przednowotworowe.	C.W6., C.W14., C.W17., C.W18., E.W1. E.W2., E.W3. E.W15., C.U4., C.U5., C.U7., E.U13., E.U18. E.U19., E.U22., F.U7., F.U9.
	S4 - Seminarium 4 – Nowotwory nabłonkowe: zmiany złośliwe.	C.W6., C.W14., C.W17., C.W18., E.W1. E.W2., E.W3. E.W15., C.U4., C.U5., C.U7., E.U13., E.U18. E.U19., E.U22., F.U7., F.U9.
	S5 - Seminarium 5 - Kolokwium z zakresu omówionego na seminariach 1-4.	

Załącznik nr 4A do Procedury opracowywania i okresowego przeglądu programów studiów
(stanowiącej załącznik do zarządzenia nr 68/2024 Rektora WUM z dnia 18 kwietnia 2024 r.)

	S6 - Seminarium 6 – Nowotwory tkanek miękkich i kości. S7 - Seminarium 7 – Hematopatologia. S8 - Seminarium 8 - Patologia głowy i szyi, część I. Obraz morfologiczny wybranych chorób nowotworowych i nienowotworowych narządów głowy i szyi. S9 - Seminarium 9 - Patologia głowy i szyi, część II. Obraz morfologiczny wybranych chorób nowotworowych i nienowotworowych narządów głowy i szyi. S10 - Seminarium 10 - Kolokwium z zakresu omówionego na seminariach 6-9	C.W6., C.W17., C.W18., E.W1., E.W2., E.W3., C.U4., C.U5., F.U7., F.U9. C.W6., C.W8., C.W12., C.W17., C.W18., E.W1., E.W2., E.W3., C.U4., C.U5., C.U6., C.U7., E.U13., E.U14., F.U7., F.U9. C.W6., C.W8., C.W12., C.W17., C.W18., E.W1., E.W2., E.W3., C.U4., C.U5., E.U13., E.U14., E.U16., E.U17., E.U18., E.U19., E.U22., F.U7., F.U9. C.W6., C.W8., C.W12., C.W17., C.W18., E.W1., E.W2., E.W3., C.U4., C.U5., E.U13., E.U14., E.U16., E.U17., E.U18., E.U19., E.U22., F.U7., F.U9.
Ćwiczenia	C1 - Ćwiczenie 1: Ćwiczenia sekcyjne. Ocena makroskopowa wybranych materiałów pooperacyjnych oraz zasady pobierania materiału do badania histopatologicznego - część I. C2 - Ćwiczenie 2: Ćwiczenia sekcyjne. Ocena makroskopowa wybranych materiałów pooperacyjnych oraz zasady pobierania materiału do badania histopatologicznego - część II. C3 - Ćwiczenie 3: Ćwiczenia sekcyjne. Ocena makroskopowa wybranych materiałów pooperacyjnych oraz zasady pobierania materiału do badania histopatologicznego - część III. C4 - Ćwiczenie 4: Ćwiczenia sekcyjne. Ocena makroskopowa wybranych materiałów pooperacyjnych oraz zasady pobierania materiału do badania histopatologicznego - część IV. C5 - Ćwiczenie 5: Ćwiczenia sekcyjne. Ocena makroskopowa wybranych materiałów pooperacyjnych oraz zasady pobierania materiału do badania histopatologicznego - część V.	C.W6., C.W17., C.W19., E.W4., C.U4., C.W6., C.W17., C.W19., E.W4., C.U4., C.W6., C.W17., C.W19., E.W4., C.U4., C.W6., C.W17., C.W19., E.W4., C.U4., C.W6., C.W17., C.W19., E.W4., C.U4.,

7. LITERATURA

Obowiązkowa

Kumar V., Abbas A. K., Aster J. C.: *Robbins PATOLOGIA*, wyd. III polskie, Wrocław, 2019 [wybrane rozdziały – zamieszczone na stronie internetowej Katedry]

Uzupełniająca

1. Kruś S., Skrzypek E.: *PATOMORFOLOGIA dla stomatologów*, wyd. II, Otwock, 2015
2. Domagała W.: *Stachury i Domagały patologia znaczy słowo o chorobie*, t. 1, wyd. III, Kraków 2016
3. Domagała W.: *Stachury i Domagały patologia znaczy słowo o chorobie*, t. 2, wyd. III, Kraków 2019

8. SPOSOBY WERYFIKACJI EFEKTÓW UCZENIA SIĘ

Symbol przedmiotowego efektu uczenia się	Sposoby weryfikacji efektu uczenia się	Kryterium zaliczenia
C.W6., C.W8., C.W12., C.W13., C.W14., C.W15., C.W17., C.W18., C.W19., E.W1., E.W2., E.W3. E.W4., C.U4., C.U5., C.U6., C.U7., E.U13., E.U14., E.U16., E.U17., E.U18., E.U19., E.U22., F.U7., F.U9.	Dwa kolokwia testowe, każde składające się z 24 pytań testowych jednokrotnego wyboru; za każdą poprawną odpowiedź można uzyskać 1 punkt.	0-12 punktów: 2 (ndst) 13-15 punktów: 3 (dst) 16-18 punktów: 3,5 (ddb) 19-20 punktów: 4 (db) 21-22 punkty: 4,5 (pdb) 23-24 punkty: 5 (bdb)
C.W15., C.W17., C.W17., C.W18., C.W19., E.W1., E.W4., C.U5., C.U6., C.U7., C.U14., E.U15., E.U18., F.U7., F.U9.	Aktywny udział studenta w zajęciach. Ocena pracy studenta w czasie ćwiczeń i zaliczenie każdego ćwiczenia indywidualnie.	
C.W6., C.W8., C.W12., C.W13., C.W14., C.W15., C.W17., C.W18., C.W19., E.W1., E.W2., E.W3. E.W4., C.U4., C.U5., C.U6., C.U7., E.U13., E.U14., E.U16., E.U17., E.U18., E.U19., E.U22., F.U7., F.U9.	Egzamin (w sesji zimowej) – test jednokrotnego wyboru, 50 pytań, 75 minut. Egzamin przeprowadzany jest przez Biuro Jakości i Innowacyjności Kształcenia WUM.	0-25 punktów: 2 (ndst) 26-31 punktów: 3 (dst) 32-37 punktów: 3,5 (ddb) 38-42 punkty: 4 (db) 43-47 punktów: 4,5 (pdb) 48-50 punktów: 5 (bdb)

9. INFORMACJE DODATKOWE

1. Wykłady stanowią integralną część kursu. Informacje w nich zawarte stanowią podstawę do dalszej pracy studenta podczas seminariów i ćwiczeń.
2. Student jest zobowiązany przygotować się do zajęć korzystając przede wszystkim z materiałów dydaktycznych dostępnych na stronie: www.patomorfologia.wum.edu.pl.

3. Osoba prowadząca zajęcia ma prawo weryfikować wiedzę studentów przez jej ustne lub pisemne sprawdzenie. W sytuacji braku odpowiedniego przygotowania studenta do zajęć asystent ma prawo nie zaliczyć zajęć, co wiąże się z koniecznością indywidualnego zaliczenia tematyki ćwiczenia w formie wskazanej przez asystenta w terminie do najbliższego kolokwium.
 4. Spóźnienie się na zajęcia przekraczające 15 minut jest równoznaczne z nieobecnością na seminarium/ćwiczeniach w danym dniu.
 5. Obecność na wszystkich seminariach i ćwiczeniach jest obowiązkowa. Nieobecności na zajęciach należy odrobić w najwcześniejszym możliwym terminie, w formie zadania pisemnego wyznaczonego przez asystenta przypisanego do grupy ćwiczeniowej/ seminaryjnej, nie później niż dzień przed radą pedagogiczną.
 6. W celu usprawiedliwienia nieobecności na zajęciach, kolokwiach i egzaminie student zobowiązany jest powiadomić mailem lub pisemnie koordynatora przedmiotu najpóźniej w ciągu trzech dni roboczych po dniu, w którym odbywały się zajęcia, kolokwium lub egzamin. Późniejsze dostarczenie usprawiedliwienia jest dopuszczalne w sytuacji, gdy student nie mógł go dostarczyć z uzasadnionych przyczyn; wówczas dokument powinien być dostarczony z chwilą ustania przyczyny nieobecności.
 7. Ćwiczenia makroskopowe odbywają się na sali sekcyjnej, która znajduje się na niskim parterze. Na ćwiczenia studenci przynoszą fartuchy. Zakład zapewnia jednorazowe rękawiczki. Osoby z długimi włosami powinny je związać lub w inny sposób zabezpieczyć (np. czepkiem lub chustką). Przed zajęciami należy przebrać się i zostawić okrycia wierzchnie, rzeczy osobiste itd. w szatni studenckiej zlokalizowanej na trzecim piętrze.
 8. Na ćwiczeniach w sali sekcyjnej obowiązuje całkowity zakaz robienia zdjęć oraz nagrywania dźwięku i obrazu. Telefony muszą być całkowicie wyłączone lub w trybie samolotowym.
 9. Obowiązuje kategoryczny zakaz wchodzenia na salę ćwiczeniową bez obecności asystenta oraz wnoszenia toreb/plecaków.
 10. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu jest pozytywna ocena na obydwu kolokwiach oraz zaliczenie wszystkich ćwiczeń.
 11. W przypadku usprawiedliwionej nieobecności student zalicza kolokwium u asystenta prowadzącego seminarium dla jego grupy dziekańskiej w formie ustalonej indywidualnie. Ocena z tego zaliczenia traktowana jest jak ocena z pierwszego terminu.
 12. Nieusprawiedliwiona nieobecność na kolokwium jest jednoznaczna z uzyskaniem oceny niedostatecznej.
 13. Kolokwia poprawkowe – forma i termin ustalane indywidualnie u asystenta prowadzącego. Kolokwium poprawkowe musi odbyć się najpóźniej tydzień przed końcem semestru zimowego.
 14. Kolokwium komisyjne – organizowane jest pod koniec semestru zimowego i przeznaczone jest dla studentów, którzy nie zaliczyli jednego lub dwóch kolokwίων poprawkowych (student poprawia wówczas oba kolokwia jednego dnia). Brak zaliczenia kolokwium komisyjnego skutkuje niezaliczeniem przedmiotu i niedopuszczeniem do egzaminu końcowego.
 15. Egzamin poprawkowy – termin w zimowej sesji poprawkowej ustalany indywidualnie, po uprzednim zgłoszeniu się do sekretariatu Zakładu Patomorfologii.
 16. Studentowi przysługują trzy terminy zdawania egzaminu, z czego drugi i trzeci termin jest terminem poprawkowym.
 17. W przypadku drugiego terminu egzaminu poprawkowego, student może wystąpić do Dziekana z prośbą o udział w tym egzaminie obserwatora wskazanego przez samorząd studentów.
 18. Dziekan może wyrazić zgodę na przystąpienie do egzaminu komisyjnego w przypadku zgłoszenia uzasadnionych zastrzeżeń co do przebiegu egzaminu.
- Pozostałe informacje dostępne są na stronie internetowej Zakładu: www.patomorfologia.wum.edu.pl

Prawa majątkowe, w tym autorskie, do sylabusu, przysługują WUM. Sylabus może być wykorzystywany dla celów związanych z kształceniem na studiach odbywanych w WUM. Korzystanie z sylabusu w innych celach wymaga zgody WUM.

UWAGA

Końcowe 10 minut ostatnich zajęć w bloku/semestrze/roku należy przeznaczyć na wypełnienie przez studentów Ankiety Oceny Zajęć i Nauczycieli Akademickich